via LACAN 9
“Iedereen is gek”

Lieven Jonckheere
17 oktober 2024

hoofdredacteur

4de keer dat ik als hoofdredacteur een nummer van het Nederlandstalig tijdschrift voor psychoanalyse van de NLS mag presenteren

- 2005 (20 jaar geleden, wieg tijdschrift …)
  iNWiT 1 over angst
- 2007
  iNWiT 2/3 over sinthoom en Joyce
- 2019 (12 jaar later!)
  via LACAN 4 over jeugd/adolescentie
- 2024 (laatste keer?)
  via LACAN 9 over iedereen is gek

vertaling “tout le monde est fou”

“iedereen is gek” – *fou* = gek / *folie* = gek zijn
beslist door kartel dat van JAMiller de toestemming kreeg om Lacan in het Nederlands te vertalen ALysy, LBilliet en ikzelf
wij proberen tot een Nederlandstalige standaardvertaling te komen
van een aantal termen van Lacan, waarmee wij voortdurend goochelen

- die bescheiden poging tot standaardisering van de vertaling van *fou* en *folie* als ‘gek’ en ‘gek zijn’ heeft in de schoot van de redactie tot heel wat discussie geleid en dat is onvermijdelijk …
- … het Franse woord *fou* verdicht immers verschillende betekenissen die in het Nederlands over verschillende woorden uitgesplitst zijn geraakt: gek, zot, dwaas op het gebied van *fou* zijn is er in het Nederlands blijkbaar nood aan meer nuance Dat is niet mijn taalchauvinisme, maar dat staat bv ook heel expliciet in de aankondiging van een tentoonstelling in het Louvre in Parijs – die iedereen zou moeten gaan zien

“iedereen is gek” *is in the air …* sedert de Middeleeuwen, in Vlaanderen

expo Louvre Parijs “Figures du Fou. Du Moyen Âge aux Romantiques”

- 16 oktober 2024 tot 3 februari 2025
- aankondiging getuigt ervan dat “iedereen is gek” in the air is
  Les fous sont partout. Mais les fous d’hier sont-ils ceux d’aujourd’hui?
  - de gek is niet beperkt tot de psychoticus
    gek zijn is dus geen psychopathologische categorie
  - is wie gisteren gek was dat vandaag nog
    zal de gek van vandaag morgen nog gek zijn?

centraal in die expo staat de gek in Middeleeuwen
de gek zoals we die nu kennen is eigenlijk een product van de middeleeuwen
gek was in de middeleeuwen wie de heersende discours over de liefde subverteert

- in de middeleeuwen liepen 2 grote discours over de liefde elkaar voor de voeten
  - christelijk discours over de liefde tot God de Vader
  - hoofse discours over de liefde tot De Vrouw
- die 2 discours over de liefde kunnen op 2 manieren gesubverteerd worden
  - door niet aan dat heersende discours over de liefde mee te doen
    – en daar dus tegenin te gaan
    - gek is wie niet gelooft dat God de Vader bestaat en dus niet in de christelijke liefde gelooft > de gek is een ketterse figuur
    - gek is wie niet gelooft dat De Vrouw bestaat en dus niet in de hoofse liefde gelooft > de gek is een obscene figuur
  - door zich volledig met dat heersende discours over de liefde te identificeren
    – en daarin dus te te overdrijven
    - dat is de mysticus als een *fou de Dieu*
    - dat is de hoofse ridder die gek van liefde kan worden
      cf. Perceval (Graal) die bevriest tov 3 druppels bloed in de sneeuw die hem het gelaat van zijn door hem ontmaagde geliefde voorspiegelen

opvallend in die tentoonstelling is het groot aandeel van ‘onze’ taal en schilderkunst in de identificatie en voorstelling van die eerste subversieve gek in de middeleeuwen
een van de motto’s is een zin uit een Antwerps lied uit 1524 “Iedereen is gek en niemand draagt bellen”
moeten we samen naartoe, naar die expo – zal in elk geval viaLACAN9 opsturen

vraag is nu
of de gek van vandaag nog altijd op een of andere wijze subversief is?
welke gek is nu nog subversief? en op welke manier?

- is de subversieve gek vandaag te zoeken tussen al die *ex-disorders*,
  te beginnen met autisme
  - die ten eerste, via online enquêtes en *Big Data*,
    voor het eerst hebben kunnen vaststellen dat er *millions like me out there* zijn
  - die ten tweede, met de hulp van de universitaire psychologie,
    besluiten dat ze geen biologische *disorder* kunnen zijn
    en dus, met alsmaar groter tromgeroffel, wegtrekken uit de DSM, de *Diagnostic an Statistical Manual of Mental Disorders* van de *American Psychiatric Association*
  - die zich ten derde, ook weer met de hulp van de universitaire psychologie,
    tot een nieuwe, psychosociale vorm van *order* ontpoppen – want dat is de zogenaamd *identity*
    en als dusdanig rechten gaan opeisen, als een nieuw rechtssubject
  - en die zich tenslotte verzamelen onder de koepel van de zogenaamde *neurodiversity* en de resten van de DSM *order* of normaliteit als *neurotypicals* wegzetten
    (ironie: geen substantief, dus *neurotypicals* = één per één??)

  die *neurodiversity*, die verzameling van al die nieuwe *identities*, in de slipstream van het autisme, waarbij iedereen normaal is, behalve wie dat vroeger was,
  is dat vandaag de subversieve vorm van gek zijn?
- of moeten we de actualisering van het subversieve kantje van de gek eerder zoeken langs de kant van
  - Lacans aan Freud toegeschreven uitspraak
    “Iedereen is gek, dit wil zeggen dat iedereen in een waan leeft”
  - en Millers hinkstapsprongconceptualisering van deze Lacanhapax?

dat is, voor mij, de inzet van viaLACAN9

om te kunnen uitleggen waarom ik “Iedereen is gek” een hapax van Lacan noem en waarom ik Millers commentaren daarop een hinkstapsprongconceptualisering noem, leg ik even de structuur van de inhoudstafel van viaLACAN9 uit
die structuur is in in principe in alle nummers van iNWiT en viaLACAN dezelfde

structuur viaLACAN 9

- viaLACAN9 vertrekt, zoals altijd, van een gepubliceerde tekst van Lacan
  in dit geval is dat een tekst uit 1978
  waarin Lacan zegt dat Freud zegt dat “iedereen gek is, in die zin dat iedereen in een waan leeft” – *tout le monde est fou*, want *tout le monde délire*

- zoals altijd laten we ons dan even door JAMiller oriënteren in die tekst van Lacan en het daarin op de kaart gezette thema
  in zijn zogenaamde *orientation lacanienne* probeert Miller Lacan op verschillende manieren voor de huidige kliniek én cultuur open te breken en te doen spreken
  een van die manieren is de identifcatie en conceptualisatie van een hapax bij Lacan – een hapax is een woord of een stelling die we maar één keer als dusdanig in iemands oeuvre geëxpliciteerd vinden
  - Miller heeft inderdaad “Iedereen is gek” als hapax bij Lacan geïdentificeerd
  - die Lacanhapax “Iedereen is gek” heeft Miller dan geconceptualiseerd
    wat erop neerkomt dat hij daar verschillende keren op is teruggekeerd, vanuit telkens andere klinische en culturele invalshoeken
    Miller 3x teruggekeerd op “iedereen is gek”
    = hinkstapsprongconceptualisering als ironisch beeld voor 3 logische tijden
    - de plotse hink op één been van het ogenblik van zien 1988
      - in de lijn van Lacan maakt Miller van de psychose expliciet het paradigma om de neurose te begrijpen
        ingaand tegen Freud die psychose&perversie vanuit neurose begreep
      - “Iedereen is gek” betekent dat iedereen het reële van het genot via een of andere waan afweert – een universele kliniek van de waan dus, waarbij elke psychopathologie slechts een andere vorm van waan is (met uitzondering van de schizofrenie)
    - de langgerekte stap van de tijd om te begrijpen 2008
      “Iedereen is gek” betekent dat Iedereen het recht heeft
      - om in zijn cultuur op zijn eigen manier gek te zijn
      - én daar op zijn eigen manier voor behandeld te worden
    - en tot slot de sprong van het moment om te besluiten 2022 = vandaag
      - “Iedereen is gek” wordt een ironisch alternatief voor wat men vandaag promoot als De Grote Depathologisering van “iedereen is normaal”, met alsmaar meer psychosociale *identies* gebaseerd op een veronderstelde biologische *neurodiversity*
      - voor ons is iedereen gek, maar dan op zijn eigen singuliere onnavolgbare wijze (cf. *inconceivably private* over Joyce’s *jokes*)
        > onmogelijk om de eigen singuliere vorm van gek zijn te verheffen tot de basis van een nieuwe vorm van met anderen gedeelde normaliteit
    - wanneer volgende *update* en welke vorm zal die aannemen …de val??

- viaLACAN9 toont ook, ook weer zoals altijd,
  hoe Millers *orientation lacanienne*, ook met de hinkstapsprongconceptualisering van “iedereen is gek” School maakt
  viaLACAN9 brengt een aantal originele én opgemerkte bijdragen, rond “Iedereen is gek”, van collega’s die vanuit Millers *orientation* werken
  - Elaurent hinkelde mee met Miller (1988)
  - MHBrousse stapte mee met Miller (2008)
  - GCaroz sprong mee met Miller (2022)
    tekst waain lijnen uitgezet voor het werk van afgelopen jaar in NLS
    Gcaroz wijst op 3 vormen van “iedereen is gek”
    dat zijn 3 inzichten van Lacan ivm psychose die “tot het spreekwezen als dusdanig veralgemeend kunnen worden”
    - 3 vormen van “iedereen is gek”verder uitgewerkt door leden Kring
      - S = veralgemeend mentaal automatisme van de betekenaar – LBilliet
      - I = veralgemeende paranoia van het Ik – AGeldhof
      - R = veralgemeende verklaring van niet-ontvankelijkheid [*forclusion*] van het Ander genot – ikzelf
    - viaLACAN9 heeft 4de vorm van “iedereen is gek” toegevoegd
      sinthoom verknoopt niet alleen in psychose het I van het Ik, het S van de taal en het R van het genot, maar doet dat bij elk spreekwezen

- en uiteraard gaat ook viaLACAN9 weer na hoe het thema, “Iedereen is gek”, zich hier en nu, in de kliniek én de cultuur presenteert
  - vandaag geen verschil meer tussen kliniek en cultuur
    - vroeger sloot klinisch probleem uit cultuur uit
    - nu garandeert klinisch probleem inclusie in cultuur
      in de mate dat die kliniek herleid wordt tot een online of digitaal tot stand gekomen en met een minimaal aantal anderen gedeelde *identity*
  - maar desondanks 2 aparte rubrieken
    - 4 klinische vignetten waarin “Iedereen wel ergens gek blijkt te zijn”
      - dank voor bereidwilligheid – toevallig 4 vrouwen?
      - begeleid door redactie
    - 4 gebieden waarop onze cultuur vandaag iedereen zo zot als een achterdeur maakt
      - zijn zijn zijn
        van de identiteit en de diversiteit– GHoornaert
      - geloven geloven geloven
        van de *remixed* intuïtionele religies’– EVanhoorne
      - rechten rechten rechten
        van het rechtssubject – EMertens
      - schrijven schrijven schrijven
        via interview met Philippe Sollers
        - Franse fou littéraire, overleden in 2023
        - vertrouweling van Lacan, ten tijde van Séminaire over Joyce 1975
        - en wiens tekst over Joyce ik al publiceerde in iNWiT 2/3 2007

- *and last but not least* stelt viaLACAN9 zich ook de vraag
  guid met “Iedereen is gek” op het einde van een analyse, bij analytici
  - moet je gek zijn om analyticus te kunnen worden?
  - is de analyticus de gek van onze tijden?

  ik weet niet of dit de juiste vragen zijn – maar de vraag leek ons op zich zo relevant dat we daar, voor het eerst, een heuse bijlage aan hebben gewijd
  ALysy zal het daar zo meteen over hebben

the cover

maar eerst nog een woordje over de kaft van viaLACAN9

er wordt wel eens gezegd dat ons tijdschrift interessant is, heel interessant,
maar moeilijk om lezen, heel moeilijk om lezen

speciaal voor wie ook viaLACAN9 weer te moeilijk om lezen vindt,
is er een schitterende kaft
je kan viaLACAN9 inderdaad ook alleen voor de kaft kopen

kaft is gebaseerd op de alom bekende "Waar is Wally?"

- "Waar is Wally?" zoekboek getekend door Engelse Martin Handford
  - soort autistische tekeningen van een massa miniscule door elkaar krioelende figuurtjes in een of andere specifieke setting
    - waaraan tekenaar soms 8 weken bezig was
    - met als resultaat 7 boeken – 1987-2009
  - in die massa
    - moet je Wallly zoeken, met roodwit gestreepte pull en muts en rond brilletje
    - soms ook hond van Wally zoeken, waarvan enkel staart te zien is
- het interessante is nu dat de singulariteit, en de eenzaamheid, van zo een gek figuurtje als Wally zich bijzonder makkelijk blijkt te kunnen omkeren,
  in die zin dat plots iedereen beweert Wally te zijn of toch doet alsof
  - u herinnert zich ongetwijfeld de aanslagen op Charlie Hebdo, in 2015, in Parijs
    u moet weten dat Wally in het Frans Charlie heet
    - ik vond het dan ook een soort joke dat op *social media* iedereen begon te roepen "Je suis Charlie!", "Nous sommes tous Charlie!"
    - bij wijze van tegenjoke heb ik toen zelf ook even een tekening laten circuleren, met als titel "où est Charlie?"
      wat bleek immers? met een paar minimale aanpassingen, door onze eerste kaftontwerper Johny Bekaert, bleek de kalligrafische voorstelling van de naam van de profeet als Charlie te lezen – Charlie is in de naam van de profeet
  - maar daarnaast blijken er ook officiële recordpogingen te zijn,
    waarbij zoveel mogelijk mensen zich als Wally vermommen: "We zijn allemaal Wally", "We zijn allemaal dat gekke ventje waarnaar we allemaal op zoek zijn"
    - kaft viaLACAN9 ogv foto van wereldrecord 2011 Dublin = 3,872 Wallies 2017 verbeterd in Japan = 4,626 Wori's
    - kopjes redactieleden tussen geplakt en zo vereeuwigd (5)
      Iris Defrancq, Junior Ingouf, Erik Mertens en Eva Vanhoorne (extra bedankt voor de praktische realisatie van het nummer – en op de bijlage ook Anne Lysy
      veel zoekplezier – of u viaLACAN9 nu leest of niet

INHOUDSTAFEL
via LACAN 9 “Iedereen is gek”

EDITORIAAL
Lieven Jonckheere – “Iedereen is gek”: een hinkstapsprongconceptualisering van een Lacanhapax 9

JACQUES LACANS “IEDEREEN IS GEK”
Jacques Lacan – Lacan voor Vincennes (1978) 21

JACQUES-ALAIN MILLERS HINKSTAPSPRONGCONCEPTUALISERING VAN “IEDEREEN IS GEK”
Jacques-Alain Miller – “Iedereen is gek” I (1988): ironische kliniek 25
Jacques-Alain Miller – “Iedereen is gek” II (2008): nergensheid 37
Jacques-Alain Miller – “Iedereen is gek” III (2022): depathologisering 51

VANUIT DE LACANIAANSE ORIENTATIE AAN HET WERK ROND “IEDEREEN IS GEK”
Éric Laurent – Drie enigma’s: zin, betekenis, genot (en letter) (1993) 67
Marie-Hélène Brousse – Lacans kliniek van het discours als sociale band (2012) 79
Gil Caroz – De nulwaarde van het gek zijn (2023) 85

3+1 VERALGEMENINGEN VANUIT DE PSYCHOSE NAAR ELK SPREEKWEZEN
Symbolische: mentaal automatisme van de taal
Lieve Billiet – De verbale hallucinatie, het mentaal automatisme en de stem 95
Imaginaire: paranoia van het Ik
Abe Geldhof – De veralgemeende paranoia van het Ik vandaag 111
Reële: verklaring van niet-ontvankelijkheid van het genot
Lieven Jonckheere – Verwerfung, forclusion restreinte, forclusion généralisée 117
Plus Één: sinthoom
Miquel Bassols – Sinthomatische singulariteit versus technologische singulariteit 125

KLINIEK VAN “IEDEREEN IS GEK” – HERE AND NOW!
Vier klinische vignetten
Wendy Dossche – Carl: “Gek is alwie mijn moeder gelooft die zegt dat ik gek ben!” 137
Lien Haustraete – Vanessa: van een lijf dat woekert naar een lichaam in beweging 143
Jana Leers – Otto: “Zie je dat knopje? (...) Gek, hé!” 149
Marieke Vanderpoorten – Rosa: “Niet zo gek als de ander” 155

GEK ZIJN ALS CULTUURFENOMEEN
Zijn zijn zijn
Geert Hoornaert – De loopbaan van het ‘zijn’ 163
Geloven geloven geloven
Eva Vanhoorne – Van de implosie van religies tot de explosie van geloven 179
Rechten rechten rechten
Erik Mertens – Iedereen eigenaar en ondernemer van zijn eigen gekte 195
Schrijven schrijven en een ander in je plaats laten schrijven
Philippe Sollers – “Iedereen zal vandaag zeggen dat ik perfect normaal ben” 205

BIJLAGE: “IEDEREEN IS GEK, OOK OP HET EINDE VAN EEN ANALYSE?
Anne Lysy in gesprek met Dossia Avdelidi, Carolina Koretzky en Florencia Shanahan over hun passe